

స్కాంద పురాణము

పూర్వము కైలాస పర్వతము మీద శంకరుడు బ్రహ్మాది దేవతలో కొలవై యుండి, యీ స్కాందపురాణమును వారికి వినిపించెను. పార్వతి ఆది విని కుమారస్వామికి (స్కందునకు) చెప్పెను. ఆయన నంది గణమునకు చెప్పెను. నంది దత్తాత్రేయునకు జెప్పెను. ఆయన వ్యాసనునకు జెప్పెను. వ్యాసుడు దానిని సూతునకు జెప్పెను. ఆయన శానకాది మునులకు జెప్పెను. తత్పూరుష కల్పములో, సర్వసిద్ధులను సమకూర్చెడి మాహేశ్వర ధర్మములు కుమారస్వామిచే లోకానుగ్రహ బుద్ధితో చెప్పబడినది. అవి అన్నియు ఒక పురాణమై వెలసినవి. స్కందునిచే చెప్పబడిన పురాణము కావున ఇది స్కాంద పురాణ మని ప్రసిద్ధి కెక్కెను.

చంద్రాంగదుడు - సోమవార వ్రతము

నలదమయంతుల కుమారుడు ఇంద్రసేనుడు. అతనికి చంద్రాంగదుడను కుమారుడుండెను. అతడు సమస్త విద్యాకుశలుడై యువరాజ్య పట్టాభిషిక్తు డయ్యెను. అతనికి చిత్రకర్ముడను రాజు తన కుమార్తె సీమంతిని విచ్చి పెండ్లి చేసెను. చంద్రాంగదుడు అత్తవారింట్లో కొన్నాళ్ళుండెను. ఒకనాడు యమునానదిలో నౌకావిహారము చేయుటకు మిత్రులతో వెళ్ళెను. పెద్దగాలి విసరి పడవ తిరుగబడి అందరును నీళ్ళ పాలైరి. చిత్రకర్ముడుచంద్రాంగదునికై వెదకించెను. లాభము లేకపోయినది. విచారముతో ఇంటికి బోయి, కుమార్తెకు అలంకారము లన్నియు తీసివేసెను. ఆమె వితంతు వేషముతో నుండెను. ఆమెను జూచి మైత్రేయి అను మునిపత్ని, "పరమశివుని ఉద్దేశించి సోమవార వ్రతమును దీక్షతో చేయుము. నీకు శుభములు గలుగు"నని బోధించి, ఆమెకా వ్రతము చేయు విధానము చెప్పి వెళ్ళెను. ఆమె ఆ సోమవార వ్రతము చేయనారంభించెను. (సోమః సుతమయాసహితః శివః సుపార్వతితో గూడిన శివుని సోము డందురు. అతనికి ఇష్ట మైనది సోమవారము. అనాడు అతనికి గూర్చిచేయు వ్రతము). చంద్రాంగదుడు నీటిలో మునిగి నాగలోకము చేరెను. ఇతనిని తెచ్చిన నాగకన్యలు తక్షకు నెదుట నిలువబెట్టిరి. తక్షకు డతనిని జూచి "నీ వెవరి కుమారుడువు? ఎందుకీ లోకమునకు వచ్చితివి?" అని యడుగగా, రాజకుమారుడు, తాను నిషధదేశాధిపతియైన నలుని సౌత్రుడ ననియు యమునలో నౌకవిహారము చేయుచు ప్రమాద పశమున నీటిలో మునిగి యీ లోకమునకు వచ్చితి ననియు, తక్షకునివంటి మహాత్ముని దర్శనము వలన ధన్యుడనైతి ననియు తన కథ వినిపించెను.

స్కాంద పురాణము

తక్షకుడు అతని వినయ విధేయతలకు ఆనందించి తన యింట కొన్నాళ్ళుండుమనెను. చంద్రాంగదుడు, "ఇప్పటికేనావారందరును నన్ను చచ్చినవారిలో లెక్కవేసి యుందురు. నేను వెళ్ళి నా తల్లిదండ్రులకును, నా భార్యకును, ఆత్మమామలకును సంతోషము గలిగింపవలెను. కావున త్వరలో నాకు సెలవిచ్చి నా లోకమునకు పంపు"డని కోరెను. ఆయన అనేకములైన కానుక లిచ్చి, అవి మోయుటకు ఒక రాక్షసుని, మీత్రుడుగా ఒక నాగయువకుని తోడిచ్చి పంపెను. ఈతదంగముజరుగులోపల, భూలోకములో మూడేండ్లు గడచెను. ఈలోగా ఇతని తండ్రిని శత్రువులు చెరలో బెట్టి రాజ్య మ్రాక్రమించిరి. చంద్రాంగదుడు యమునా తీరమునకు వచ్చెను. అతని భార్య వితంతు వేషముతో శివాలయమునకువచ్చెను. ఆమెను జూచి యెక్కడో చూచినట్లున్న దనుకొని "నీ వెవరు? ఇట్లుండుటకు కారణ మే"మనగా ఆమె, తన వృత్తాంతము చెప్పెను. ఆమె తన భార్యయని తెలిసికొని, "నీ భర్త మూడు నాలుగు రోజులలో వచ్చును. నే నాతని మిత్రుడను" అని చెప్పి తన పురమునకు వెళ్ళికోటముందు నిలబడి, శత్రురాజులను ద్వేషించి "మీకు ప్రాణముల మీద ఆశ యున్నచో ఉన్నపాటున నగరము విడిచిపొందు. నేను నలుని మనుమడను. చంద్రాంగదుడను. తక్షకుని వల్ల వరములు పొంది వచ్చినాడను. నా మాటలు లెక్కచేయనిచో మీమ్ము నా బాణాగ్నిలో భస్మము చేసెద"ననిచెప్పెను. శత్రురాజు వచ్చిచూచి, రాజకుమారుని ధైర్యసాహస పరాక్రమాదులకు భయపడి, అతని రాజ్యమును విడిచివెళ్ళిపోయెను. చంద్రాంగదుడు తల్లిదండ్రులను చెరనుండి విడిపించి, తన కథను వినిపించెను. ఇంద్రసేనుడు తన వియ్యంకునకు చంద్రాంగదుడు క్షేమముగా వచ్చినాడని వార్త నంపెను. అతడు బ్రహ్మానందము నొంది కుమార్తెతో, "తల్లీ! నీవు చేసిన సోమవారవ్రతము ఫలించినది. నీ భర్త తిరిగి వచ్చినాడు" అని చంద్రాంగదుని తీసికొని వచ్చి తన కూతును మరల పెండ్లికూతును జేసి చంద్రాంగదుని కిచ్చి మహావేభవముతో పెండ్లిచేసెను. అతడు సీమంతినితో గలసి సోమవారవ్రతము నియమముగా జేయుచు పదివేలేండ్లు రాజ్యపాలన చేసి శంకరుని అనుగ్రహమును బొందెను.

సోమవార వ్రతమహిమ

విదర్భ దేశములో వేదమిత్రుడు, సారస్వతుడు అను బ్రాహ్మణు లిద్దరుండిరి. వారు ప్రాణమిత్రులు. వేదమిత్రుని కొడుకు సుమేధుడు. సారస్వతుని కొడుకు సామవంతుడు. వీరిద్దరు గూడ మిత్రులై ఒకే గురువు దగ్గర సమస్తవిద్యలును ఆభ్యసించి పండితులైరి.

స్కాంద పురాణము

వారికి వివాహయోగ్యమైన వయసు వచ్చెను. వేదమిత్ర సారస్వతులు ధనవంతులు కారు. అందుచేత కొడుకులతో "మీ పాండిత్యములతో ఈ దేశపు రాజును మెప్పించి ధనము సంపాదించుకొని రండు" అని పంపిరి. వారు వెళ్ళి రాజదర్శనము చేసి, తమ పాండిత్యప్రకర్షను ప్రదర్శించిరి. ఆ రాజు మీ కేమి కావలెనని యడిగెను. వివాహము చేసికొని సంసారము గడుపుకొనవలెను గాన, మా విద్యత్తును మెచ్చుకొన్నచో తగిన బహుమాన మిప్పింపుడని వారడిగిరి. రాజునకు, రాకూడని ఒక కొంటె ఆలోచన వచ్చెను. "మీలో ఒకరు ఆడు వేషము వేసికొని, మీరు భార్యా భర్తలవలె నటించుచు, నిషధరాజైనచంద్రాంగదునియొద్దకువెళ్ళుడు. ఆయనభార్యసీమంతిని మహాశివభర్తురాలు. సోమవారమునాడు వ్రతము చేయుచు దంపతీపూజ చేసి ఆపరిమితమైన ధనములను కానుకగా నిచ్చును. వెళ్ళి తెచ్చికొనుడు. మీ దారిద్య్రము తీరిపోవు" ననెను. వారు కపటకృత్యమునకుభయపడుచుండగా "ఇదిరాజాజ్ఞతప్పకపాలింపవలసినదే. పొందు" అని అంతఃపుర పరిచారికలను బిలిచి సామవంతునికి అడువేషము వేయించి పంపెను. వారు సంకోచించుచునే చంద్రాంగదుని భార్య చేయు వ్రతమునకు దంపతులుగా వెళ్ళిరి. ఆమె వీరిని జూజి, నిజము గ్రహించి నవ్వుకొని, పీతముపై కూర్చుండబెట్టి సారస్వతీ పరమేశ్వరులుగా భావన చేసి సమస్తోపచారములతో యథావిధిగా పూజించెను. షుభ్రసోపేతమైన విందు చేసి అసారమైన ధనములను దక్షిణగా నిచ్చి సాగనంపెను. వారి తిరిగి వచ్చుచుండగా దారిలో సామవంతుడు సుమేధునితో ప్రణయ సంభాషణ మోదలుపెట్టెను. సుమేధుడు, "ఏమిరా! నిజముగా ఆడుదానివలె మాట్లాడుచున్నా వేమి? నీవు మగవాడవు. అది గుర్తుంచుకొని మసలుము" అనగా సామవంతుడు "నేను ఇప్పుడుమగవాడనుగాను, స్త్రీవైపోతిని. నీవునాకు నచ్చినావు. నాతో విహరింపు" మనెను. సుమేధు డాశ్చర్యపడి ఆమెను నిశితముగా చూచెను. సామవంతుడు నిజముగా స్త్రీ మయ్యెను. సుమేధుడు "నీవు నిజముగా స్త్రీ వైనచో, నీ తండ్రి నాకు నిన్నిచ్చినచో మనము దంపతుల మగుదము. పోవుదము రమ్మ"ని ఇంటికి దెచ్చెను. విషయము తెలిసి వేదమిత్ర సారస్వతు లాశ్చర్యపడిరి. సారస్వతుడు తన ఏకైక కుమారుడు స్త్రీ యైనందుకు నిచారించుచు రాజువద్దకు బోయి, "నీ ధూర్జత్యము వలన నా కొడుకు స్త్రీగా మారినాడు. నాకు పంశాభివృద్ధి చేయు కుమారుని నీ విట్లు చేసినావు. రాజుల కిట్టి పరాచికములు తగునా?" యని పలికెను.

స్కాంద పురాణము

రాజు, అతడు నిజముగా స్త్రీగా మారెనని తెలిసికొని, సోమవారవ్రత మాహాత్మ్యమును గ్రహింపలేక తాను చేసిన శివాపరాధమునకు పశ్చాత్తాపము నొంది, వీ రందరితో గలిసి దేవి యాలయమునకు వెళ్ళి నియమముతో నిరాహారుడై మాడు దినములు జగన్నాథ నారాధించెను. దేవి ప్రత్యక్షము కాగా, రాజు ఆమెకు సాష్టాంగ ప్రణామము చేసి తన యపరాధమును మన్నింపుమని ప్రార్థించి, "తల్లీ! ఈ స్త్రీగా మారిన యునవకుని మరల పురుషునిగా జేయు"మని యడిగెను. ఆ తల్లీ, "రాజు! నా భక్తులాలి భావనను మార్చు శక్తి నాకు లేదు. ఈమె సుమేధునికి భార్య యగును. సారస్వతునికి వంశోద్ధారకుడైన కుమారుడుకలుగును" అనివరములిచ్చెను. జగన్నాథ చెప్పినట్లు సామవతిని సుమేధునికి కిచ్చి సారస్వతుడు పెండ్లి చేసెను. అతనికి తరువాత ఒక కొడుకు పుట్టెను. వారు పరమ సంతోషభరితులైరి.

భద్రాయువు చరిత్ర

పూర్వ మవంతిదేశములో ఒక బ్రాహ్మణ డుండెను. అతడు కులధర్మమును విడిచి వేశ్యలోలుడై యుండెను. ఒకనాడా వేశ్యయింటికి ఋషభుడను శివయోగి వచ్చెను. వేశ్యయు బ్రాహ్మణుడును ఆయనకు పరమభక్తితో సేవలు చేసి, పిండివంటలతో భోజనము పెట్టిపరిచర్యలుచేసిరి. ఆయన వారిని దీవించి వెళ్ళిపోయెను. కాలాంతరమున బ్రాహ్మణుడు మరణించి దశార్ణదేశరాజు భార్య కడుపున బడెను. ఆమె సవతులు ఆమెకు విషము పెట్టిరి. కాని ఆమె చావలేదు. నెలలు నిండగానే ఆమె కొడుకును గనెను. విషప్రభావముచే ఆ తల్లి కొడుకుల దేహములనిండి ప్రణములు పుట్టి పెద్ద వయ్యెను. రాజు ఎన్నో చికిత్సలు చేయించెను. కాని తగ్గలేదు. రాజు విసిగిపోయి తల్లి కొడుకులను అడవిలో విడిచి పెట్టించెను. ఆ సమీపనగరములో సంపన్నుడైన పద్మాకరుడను వైఖ్యుడు ఉండెను. అతని యింటిలోని దాసి ఒకతె వీరిని జూచి తన యజమాని దగ్గరకు తీసికొనిపోయి, వారికి రక్షణ కల్పింపుమని ప్రార్థించెను. అతడు అంగీకరించి తన యింట నుంచుకొని చికిత్స చేయించుచుండెను. ఒకనాడు ప్రణముల బాధతో రాకుమారుడు మరణించెను. రాజపత్ని యెద్దుమండగా శివయోగి ఋషభుడు వారింటికి వచ్చెను. అతడు రాజపత్ని నోదార్చినను ఆమె శాంతింపలేదు. అప్పుడా యోగి భస్మము నా బాలునిపై చల్లి బ్రతికించెను. తరువాత భస్మ మంటిన చేతితో ఆ మాతాపుత్రుల శరీరములను తాకెను. వారు ప్రణములు పోయి ఆరోగ్యవంతులైరి.

స్కాంద పురాణము

పద్మాకరుని కొక కుమారుడు గలడు. అతడును రాకుమారుడును ప్రాణస్నేహితుడై మెలగుచు, గురువుల యొద్ద తమ తమ కులములకు దగిన విద్యలు శ్రద్ధాభక్తులతో అభ్యసించిరి. ఒకనాడు ఋషభుడా రాకుమారుని యొద్దకు వచ్చెను. అతడు చదివిన చదువులను పరీక్షించి తెలిసికొని, "నాయనా! నీకు శివారాధనము చేయు విధానమును, శివకవచమును బోధించెదను. వానితో శంకరుని ఆరాధింపుము. నీకు సర్వత్ర జయము కలుగును" అని ధనుర్పాణములును, ఖడ్గమును ఇచ్చెను. భద్రాయువు (రాజకుమారుడు) నియమనిష్ఠులతో పరమేశ్వరునారాధించెను. శివానుగ్రహమువలన అపూర్వశక్తులు లభించెను. ఇంతలో దశార్ణదేశరాజైన వజ్రబాహునిపై మాగధులు దండెత్తి ఓడించి బంధించి, రాజ్యము నాక్రమించిరి. ఆ సంగతి తెలిసికొని భద్రాయువు పద్మాకరుని అనుమతి తీసికొని వెళ్ళి ఏకాంగవీరుడై మాగధులను రణమునకు బిలిచి తన పరాక్రమముతో విజృంభించెను. శివకవచ ప్రభావమువలన శత్రువులు ప్రయోగించిన అస్త్రశస్త్రములు ఇతని శరీరమును తాకి విఫల మయ్యెను. ఇతడు వారి నందరను సంహరించి శత్రురాజును బంధించి, సింహాసనము నాక్రమించెను. వెంటనే చెరసాలలో నున్న తల్లిదండ్రులను విడిపించి, ఆ సింహాసనముపై తండ్రిని కూర్చుండబెట్టెను. వజ్రబాహుడు "నాయనా! నీ వెవరవో నాకు తెలియదు. కాని, నాకు చేసిన మహోపకారమునకు నేనును, నా రాజ్యములోని ప్రజలును ఋణపడి యున్నాము" అని పలుకుచుండగా శివయోగి అచ్చటికి వచ్చి, "రాజు! రోగగ్రస్తులని పూర్వము నీ వడవిలో విడిచినావే, నీ భార్యపుత్రులను! ఆ పుత్రుడే ఇతడు. నీ భార్య ఉత్తముడైన పద్మాకరుని రక్షణలో నున్నది" అని చెప్పగా రాజు మహానందముతో కొడుకును గొగిలించుకొనెను. రాజుని కూడ పిలిపించి వారితో సుఖముగా నుండెను. చంద్రాంగదుడను రాజు భద్రాయువు గుణగణములను విని నియుండెను. శివయోగి చంద్రాంగదునితో నీ కుమార్తె కీర్తిమాలినికీ యోగ్యుడైన వరుడతడే కావున అతని కిచ్చి వివాహము చేయుము" అని చెప్పెను. పూర్వజన్మములో వేశ్యయై యుండి కూడ శివయోగిని సేవించిన పుణ్యమువలన చంద్రాంగదున కామె కుమార్తెగా పుట్టెను. ఆ సంగతి తెలిసియే శివయోగి వారిద్దరినికీని పెండ్లి జరిపించెను. భద్రాయువు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ప్రజలను కన్న తండ్రి వలె పాలించుచుండెను. ఒకనాడు భార్య కీర్తిమాలినితో గలిసి అరణ్యమునందు విహరించుటకు వెళ్ళెను. అక్కడ ఒక బ్రాహ్మణ మిథునము వచ్చి రాజును దర్శించి వెళ్ళుచుండెను.

స్కాంద పురాణము

వారిని ఒక పెద్దపులి తరుముకొని వచ్చెను. వారు భయముతో ఆర్తనాదములు చేసిరి. భద్రాయువు పరుగెత్తి పోయి ఆ పులిని బాణములతో గొట్టెను. అది చలించలేదు. వివిధ శస్త్రాస్త్రములు ప్రయోగించెను గాని అవి పులి నేమియు చేయలేకపోయినవి. పులి వచ్చి బ్రాహ్మణ స్త్రీని బట్టుకొని చంపి తినివేసెను. బ్రాహ్మణుడు గోలుగోలుననేడుచు, "రాజా! నీవు ప్రజలను కాపాడ లేకపోతివి. నీ రాజరిక మెందుకు? ఇప్పుడు నా భార్య పులి నోటబడి మరణించినది. నాకు యజ్ఞాగ్ని హోత్రాదులు సాగుట యెట్లు? అందుచేత నీ భార్యను నాకిచ్చిపోము" అనెను. రాజు ఆశ్చర్యపడి, "ఓయి బ్రాహ్మణా! నీవు ధర్మములు తెలిసినవాడవు. పరుని భార్యను కోరవచ్చునా?" అని యడుగగా ఆతడా మాటలు వినిపించుకొనక యేడ్చుచుండెను. అప్పుడు రాజు, "దుఃఖములో నున్న బ్రాహ్మణుని ప్రాణము లిచ్చి యైనను శాంతింపజేయవలెను. ఈయన నా భార్య నడుగుచున్నాడు. ఇచ్చి ఇతని దుఃఖమును బోగొట్టెదను" అని నిశ్చయించుకొని "ఓ భూసురా! ఇదిగో నీవు కోరినట్లే నా భార్యను నీకు దాన మిచ్చుచున్నాను. గ్రహింపు" మని దానధార నతని చేతిలో విడిచెను. వెంటనే ఆ బ్రాహ్మణుడు గజవర్మముతోను, సర్వాభరణములతోను, చంద్రరేఖతోను, జటాజూటముతోను పరమశివుడుగా ప్రత్యక్ష మై, "ఓ రాజా! నీ భూతదయను పరీక్షించుటకై నేనే బ్రాహ్మణరూపమున వచ్చితిని. పులి నోట బడిన స్త్రీ పార్వతి. పులి యన్నదీ నా మాయావిలాసము. నీ త్యాగబుద్ధికి సంతోషించినాను. కావలసిన వరములు కోరుకొనుము" అని పలుకగా రాజు ఆయనకు సాష్టాంగదండ ప్రణామములు చేసి భక్తితో స్తుతించి, "పరమేశ్వరా! నీ దర్శనము కలుగుటచే నేను ధన్యుడనైతిని. నన్ను, నా భార్యను నా తల్లిదండ్రులను, నన్ను పెంచిన పద్మాకర దంపతులను గూడ నీ గణములలో జేర్చుకొని సర్వదా నీ సాన్నిధ్యభాగ్యమును మాకు ప్రసాదించుము" అని వేడుకొనెను. మాలిని వచ్చి నమస్కరించి, "దేవదేవా! నా తల్లిదండ్రులకు కూడ నీ సాన్నిధ్యమును ప్రసాదించు" మనెను. పరమేశ్వరుడు వారికా వరము లిచ్చి యదృశ్యుడయ్యెను.

రుద్రాధ్యాయ (నమక) మహిమ

రుద్రాధ్యాయమనగా శివుని విశ్వరూపమును వర్ణించు మంత్రభాగము. దీని కేనమకమనియు, శతరుద్రయమనియు పేరులుగలవు. సంప్రదాయజ్ఞులు నమకము, చమకము, పురుష సూక్తము మున్నగు మంత్రములతో శివునికి ఒకసారి కాని, మూడుసారులుగాని, ఐదుసారులుగాని, ఏడుసారులుగాని, తొమ్మిదిసారులుగాని, పదునొక్కసారులుగాని యభిషేకము చేయుదురు.

స్కాంద పురాణము

ఈ నమకమును బ్రహ్మ తన దక్షిణ ముఖమునుండి యజుర్వేదముతో సహా ఉచ్చరించెను. ఇది సకలోపనిషత్తులకును పారభూతమైనది. మరియు మున్నగు మహర్షులందరును దీని సధ్యయనము చేసినారు.

శ్లో॥ ఏష ఏవ పరోమంత్రః ఏష ఏవ పరం తపః
రుద్రాధ్యాయజపః పుంసాం పరం కైవల్యసాధనమ్॥

ఈ రుద్రాధ్యాయము సర్వోత్తమమైన మంత్రము. ఇదియే గొప్ప తపము. ఇది జపించుట కేవల ముక్తి సాధనము. కామక్రోధలోభాది షడ్వర్గములను వాశన మొనర్చి కైవల్యమును ప్రసాదించును. నమక పారాయణమును, రుద్రాభిషేకమును చేయు వారి జోలికి మేము పోలేమని యమభటులు యమునితో విన్నవించుకొనిరి. రుద్రాభిషేకము చేయువారికి అన్నవస్త్రములకును, ఐశ్వర్యములకును లోపము ఎప్పుడును కలుగదు. సర్వత్ర విజయము లభించును. ఆయువు, ఆరోగ్యము లభించును.

శ్లో॥ " రుద్రాధ్యాయా వసే ద్యత్ర గ్రామే వా నగరేపి వా
న తత్ర క్రుత్విపాసాద్యా దుర్భిక్ష వ్యాధయౌ పిచ ॥

తా॥ ఒక్క రుద్రపారాయణమే గ్రామమునగాని, నగరమునగాని నివసించుచున్నచో అక్కడ ఆకలిదప్పులు గాని, కరవుకాటకములుగాని, వ్యాధులుగాని ఉండవు. ("ఆకలిదప్పు లుండవు" అనగా అన్నోదకములకు లోపము కలుగదని యర్థము).

వింధ్యపర్వతము - ఆగస్త్యుడు

ఒకప్పుడు నారదుడు ఓంకారక్షేత్రమును దర్శించి మార్గవశమున వింధ్యపర్వతము దగ్గరకు వచ్చెను. నారదుని జూచి వింధ్యము మానవరూపముతో ఎదురువచ్చి స్వాగతము పలికి తన నివాసమునకు గొనిపోయి, దధి, మధు, ఆజ్య, నీర, ఆర్జ్యక్షత, దూర్య, కుశ, ప్రసూనములతో అష్టార్చ్యములోసంగి పూజించెను. విశ్రాంతి తీసికొనుచున్న నారదునికి పాదము లోత్తుచు "మీరు వచ్చుటచే నా యిల్లు పవిత్రమైనది. కులపర్వతములలో మాస్యుడ నైతిని. మీ రన్యధా భావించనిచో ఒక మాట చెప్పెదను. మేరు ప్రముఖ పర్వతాలకు భూమిని ధరించు సామర్థ్య మున్నదని పెద్ద లందురు. నేనును భూమిని భరించుచున్నాను. పార్వతీ జననము చేతను, శివునికి మాయ యగుట చేతను హిమవంతుడు పర్వతాలకు రాజైనాడు. సరియే. మరి, బంగారముతోను, రత్నములతోను నిండి యున్నంతమాత్రమున మేరుపర్వతము గొప్ప దగునా?

స్కాంద పురాణము

ఉదయపర్వతమును చూతమా, మందేహ రాక్షసులతో నిండిపోయినది, అస్తపర్వతము కాంతిహీనమైనది. మందరము సముద్రములో దిరిగితిరిగి గ్రుడ్డిదైనది. మలయము సర్పములతో నిండినది. రైవతకము నేతిబీరకాయ వలెనుండి ధనము లియ్యజాలదు. మిగిలిన పర్వతాలకు భూమిని భరించు సామర్థ్యములేదు. మరి నా కేమి తక్కువ?" అని పలుకగా వింధ్యునిగర్వమునుగ్రహించినారదుడు, "ఇతడు శ్రీశైలారులను గమనించినట్లు లేదు" అనుకొని అప్పటికి తగిన మాటలాడి వెళ్ళిపోయెను. వింధ్యునికి తాను తక్కువ వాడ నను (ఇన్ ఫీరియారిటీ కాంప్లెక్సు) భావము గలిగి, తన యాధిక్యమును నిరూపించుకొనవలె నను తపన గలిగెను. సూర్యచంద్రులు మేరువునకు ప్రదక్షిణము చేయుదురు. వారు నా చుట్ట దిరుగునట్లు చేసెదనని మహోన్నతముగా పెరిగిపోయెను. సూర్యుడుదయించెను. కాని రథము ముందునకు సాగలేదు. వింధ్యము అడ్డుగా నిలిచెను. నక్షత్రగ్రహసంచారము లాగిపోయినవి. అహోరాత్రముల భేదము తెలియలేదు. మునుల స్నానసంధ్యాదికృత్యములుస్తంభించిపోయినవి. బ్రహ్మాదిదేవతల యొద్దకుబోయి మునులు మొరపెట్టుకొనిరి. వారందరు ఆలోచించి మహాతపశ్శాలి యయిన అగస్త్యుడు తప్ప మరొకరు దీనికి పరిష్కారము చెప్పలేరని నిర్ణయించి అందరును గలిసి కాశీపురములో లోపాముద్రతో నివసించుచున్న అగస్త్యుని యొద్దకు వెళ్ళిరి. ఆయన, బ్రహ్మాదిదేవతలను జూచి పరమాశ్చర్యము నొంది, వారికి తగిన మర్యాదలు చేసి, "మీ రందరును నన్ను ధన్యుని జేయుటకే వచ్చినారని భావించెద"ననెను. బ్రహ్మాదేవుడు ముందునకు వచ్చి, "మునీంద్రా! ఒక లోకోపకారము నీవలన కావలసియున్నది. నీవు సామాన్యుడవుకావు. గర్వాంధుడైన నహుమని శపించి దేవలోకమును కాపాడినావు. సముద్రాల నీదీని త్రాగి కాలకేయాది రాక్షసులనుజంపుటకుతోడ్పడినావు. ఈ లోపాముద్ర రాజకుమార్తె యైనను గణన కెక్కిన మహాపతివ్రత" అని పొగడుచుండగా "విషయమేమో సెల విం"దని అగస్త్యుడనెను. అంతట బ్రహ్మ "చూచితివి గదా! లోకములకు గలిగిన ప్రళయము? సూర్యోదయము కాలేదు. సర్వలోకములును చీకాకు పడుచున్నవి. సూర్యచంద్రులు గమనములకు వింధ్యము అడ్డు వచ్చినది. నీవే వాని గర్వము సణచగల సమర్థుడవు. ఇది లోకక్షేమంకరమైన కార్యము" అని పలుకగా అగస్త్యుడు సరియే యని అంగీకరించెను.

స్కాంద పురాణము

కాని, కాశిని విడిచి వెళ్ళవలసివచ్చుచున్నదని చాల విచారించెను. గంగలో స్నానమాడి గంగకును, విశ్వేశ్వరుని సేవించి యతనికిని, విశాలాక్షికిని, కాలభైరవునకును, దుంధీ విఘ్నేశ్వరునకును, బిందుమాధవునకును ఇతర దేవతలకును వీడుకోలు పలికి అగస్త్యుడు విచారముతో కాశిని విడిచెను. వింధ్యపర్వత సమీపమునకు వెళ్ళగానే అతడు మానుషరూపముతో ఆయనకు స్వాగతము పలికెను. "మీ రిట్లు వచ్చుటకు కారణ మేమి?" అని యడిగెను. మునీంద్రుడు "నేను దక్షిణదేశయాత్ర చేయుటకై బయలుదేరినాను. నీ మర్యాదకు సంతోషము. కాని యీమె రాజకుమార్తె. నీకు దెలియునుగదా! ఇప్పటికే ప్రయాణము చేసి ఆలసిపోయినది. నీ వింత యెత్తు ఎదిగినందుకు ఆనందమేకాని, మాకు ముందునకు బోవుటకు దారేది? నీవు కొంచెము తగ్గి ఆయనకు నమస్కరించి, తాను పూర్వమువలె తగ్గి దారి యిచ్చెను. ఆయన వెళ్ళుచు "మేము మరల ఈ మార్గముననే వచ్చెదము. అప్పుడు మరల నిన్ను ప్రార్థించలేను. మేము వచ్చువరకును ఇట్లే యుండుము" అని కేరి దక్షిణదిశకు వెళ్ళెను. ఆయనకొల్లాపురమునందలి శ్రీమహాలక్ష్మిని సేవించి అక్కడినుండి దక్షా రామమునందున్న భీమేశ్వరుని జూచి, అక్కడినుండి శ్రీకైలమునకు బోయి భ్రమరాంబామల్లికార్జునులను సేవించి, కాశిని విడిచి వచ్చిన దుఃఖమును విస్మరించెను. స్కందవనమును జేరి స్కందుని వలన వారణాసీ విశేషములు తెలిసికొనెను.

జ్ఞానవాసీ

స్కందుడు అగస్త్యమునితో ఇట్లనెను. "జ్ఞానవాసీ వృత్తాంతమును చెప్పెదను. వినుము. ఒకప్పుడు భూలోకమునందు అనావృష్టి కలిగి ప్రాణులకు గొంతు తడుపుకొనుటకు గూడనీరు దొరకక అల్లాడిపోయిరి. చెరువు లెండిపోయెను. నదులలో నీళ్ళు నామమాత్ర మయ్యెను. అటువంటి సమయములో ఈశాను డను (ఇతడు ఈశాన్యదిక్పాలకుడో లేక ఒక మునియో కావచ్చును) జటాధారి ఆనందకానన మని చెప్పబడు కాశీక్షేత్రమునకు వచ్చెను. అక్కడ ఆయన విశ్వేశ్వరలింగమును జూచి అభిషేకము చేయవలెనని సంకల్పించెను. కాని ఎక్కడను నీళ్ళు దొరకలేదు. అప్పు డీశానుడు తన చేతిలోని త్రిశూలముతో ఆలయమునకు దక్షిణమువైపున త్రవ్వెను. ఆ కుండమునుండి ప్రవందవేగముతో జలము పై కుబికి వచ్చెను. దానితో కాశీనగర మంతయు జలసంపూర్ణ మయ్యెను. ఆ జలముతో ఈశానుడు విశ్వేశ్వరునికి తనివితీర అభిషేకము చేసెను.

స్కాంద పురాణము

దానితో విశ్వేశ్వరుడు సంతుష్టుడై ఈ శాసునితో నిట్లనెను. "నీవు చేసిన ఈయభిషేకమునకు చాల సంతుష్టుడ నైతిని. వర మిచ్చెదను కోరుకొమ్మ" నెను. ఈశానుడు "స్వామీ! నాకు నీవు వర మియ్య దలచినచో, ఈ తీర్థము నీ పేరుమీదుగా ప్రసిద్ధికెక్కునట్లు వరమిమ్ము" అని ప్రార్థించెను. విశ్వనాథుడు "త్రిలోకములలో నున్న తీర్థములకంటె ఈ తీర్థము శ్రేష్ఠమై యుండును. ఇది శివతీర్థమని ప్రసిద్ధి నొందును. శబ్దార్థవేత్తలు "శివ" మనగాజ్ఞానమని చెప్పుదురు. అది ఇక్కడ ద్రవరూపముగా వెలసినది కాన "జ్ఞానతీర్థ"మని చెప్పబడును. అది గల వాపి (నూయి) జ్ఞానవాపి. ఈ తీర్థమును స్పృశించినను ఆచమనము చేసినను ఆశ్వమేధఫలము లభించును. ఏకాదశినాడు ఉపవాసముచేసి యీ తీర్థమును మూడుసార్లు పుచ్చుకొని ఆచమించినచో అతని హృదయములో శివుడు జ్ఞానదీపమై ప్రకాశించును. ఇది సర్వరోగములు హరించును. ఇక్కడ పిండప్రదానము చేసినచో పితృదేవతలు తరించెదరు. ఈ తీర్థముతో విశ్వేశ్వరుడ నైన నన్ను అభిషేకించినచో సర్వతీర్థములతో అభిషేకించిన ఫలము కలుగును.

ఈ తీర్థమును భక్తితో సేవించినవారికి జ్ఞానోపదేశము చేయుదు"నని చెప్పగా ఈశానుడు పరమసంతోషమును బొందెను.

అష్టవిధ వివాహములు

మానవలోకములో వివాహములు ఎనిమిది విధములుగా నుండును.

- 1. బ్రాహ్మము, 2. దైవము, 3. ఆర్షము, 4. ప్రాజాపత్యము, 5. ఆసురము,
- 6. గాంధర్వము, 7. రాక్షసము, 8. పైశాచము.

1. బ్రాహ్మము : యోగ్యుడైన వరుని బిలిచి ఆలంకరిన కన్యను ఇచ్చి చేయు వివాహము బ్రాహ్మము. ఈ దంపతులకు బుట్టిన కొడుకు ఇరువది యొక్క తరములవారిని తరింపజేయును. ఇది సాధారణముగా ఇంద్రలో జరుగునదే.

2. దైవము : యజ్ఞమునందు ఋత్విజాడుగా వచ్చిన బ్రహ్మచారికి కన్య నిచ్చి చేయు వివాహము దైవము. వీరికి బుట్టిన కుమారుడు పదునాలుగు తరములవారిని పవిత్రులను జేయును.

3. ఆర్షము : వరుని యొద్దనుండి రెండు గోవులను కన్యాశుల్కముగా గ్రహించి, కుమార్తె నిచ్చిచేయువివాహము, ఆర్షము. వీరికుమారుడు ఆరుతరములవారిని పవిత్రులను జేయును.

స్కాంద పురాణము

4. ప్రాజాపత్యము : మీ రిద్దరును దంపతులై గృహస్థధర్మమును నిర్వర్తింపుడని వధూవరులను దీనించి చేసిన వివాహము ప్రాజాపత్యము. వీరి కుమారుడు ఆరు తరములవారిని సుద్ధరించును.

5. ఆసురము : వధువు ఇష్టానిష్టములతో నిమిత్తములేకుండ, వరుని యొద్దనుండి ధనము తీసికొని కన్యను విక్రయించి చేయు వివాహము ఆసురము.

6. గాంధర్వము : వధూవరులు యుక్తవయస్కులై ఒకరిని జూచి యొకరు ఇష్టపడి, పెద్దలయనుమతి లేకుండ పంచభూతముల సాక్షిగా చేసికొను వివాహము గాంధర్వము. కలియుగములో సత్యము క్షీణించినది కావున ఈ వివాహము నిషేధింపబడినది. పూర్వము శకుంతలా దుష్యంతులు ఈవిధముగానే దంపతులైరి.

7. రాక్షసము : వధూవరులకు పరస్పరము ఇష్ట ముండును. పెద్ద లనుమతింపరు. అప్పుడువరుడుతన భుజబలముతో వారిని గెలిచి కన్యను దెచ్చుకొని వివాహమాడునది రాక్షసము. పెద్ద లిట్టి వివాహములను తరచుగా సమ్మతించరు. శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణిని ఈవిధముగానే చేపట్టెను.

8. పైశాచము : కన్యకు గాని ఆమె వైపువారికి గాని యిష్ట ముండదు. ఐనను వరుడు బలాత్కారముగా కన్య నెత్తుకొని పోయి చేసికొను వివాహము పైశాచము. దీనిని పెద్ద లందరును గర్హింతురు. ఈ పై యెనిమిది వివాహములలో మొదటి నాలుగును బ్రాహ్మణులకు యోగ్యమైనవి. గాంధర్వరాక్షసములు రాజులకును వైశ్యులకును దగినవి.

తనధర్మపత్నియందుఋతుకాలములందు సంగమము చేయువాడు సదా బ్రహ్మచారిగా పరిగణింపబడును. పగటి కాలములందును, తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధదినములందును, సర్వపర్వములందునుస్త్రీసంగమముచేయరాదు. చేసినచో ధర్మమునుండిపతితుడగును. దానివలన అభోగతులు గలుగును. కన్యల నమ్ముకొని ఆ ధనముతో జీవించువాడు ఒక

కల్ప పర్యంతము నరకములో నుండి పురుగులను ఆహారముగా తినుచుండును. వాడే కాక వాని పూర్వులను గూడ నరకములో బడవేయును. తన భర్తతో సంతృప్తి పడిన పతివ్రతయును, తనధర్మపత్నితో సంతృప్తి నొందెడు భర్తయును ఏ గృహమం దుండునో, అచ్చట శ్రీ మహాలక్ష్మి, నారాయణునితో, సహా నివసించి శుభములు గలుగజేయును.

గృహస్థులకు నిత్యము పంచసూనములతో (ఐదు విధములైన జీవుల వధ్యస్థానములు) పనియుండును. ఆవి కండన్పరోలు, పేషణి స్తుతిరుగలి, లేదా సన్నికల్లు, చుల్లీ స్తుతియు.

స్కాంద పురాణము

ఉదకుంభా స్సనీధి కడవ, మార్దనీ స్సవీపురు కట్ట. ఈ బదింటిని గృహస్థులు వాడక తప్పదు. వాడునప్పుడు వారికి తెలియకుండ కొంత జీవహింస జరుగ వచ్చును. ఈ పాపమును బోగొట్టుకొనుటకేవేనుకచెప్పినపంచమహాయజ్ఞములనుగృహస్థులుచేయుచుండవలెను. వానితో పాపపరిహార మగును.

కొన్ని సాధారణ ధర్మములు

అశ్వత్థ వృక్షముగాని, రచ్చబండమీది చెట్టుగాని, గురువు గాని, నీటి కడవ గాని, అన్నరాశిగాని, పెరుగు - పాల కడవలు గాని కనబడినప్పుడు వానికి ప్రదక్షిణము చేయవలెను. భార్యతో సహపంక్తిని భుజింపరాదు. భోజనము చేయుచున్న స్త్రీని చూడరాదు. ఒక్క వస్త్రము ధరించి భుజింపరాదు. అగ్నిని నోటితో ఊదకూడదు. నిద్రపోవుచున్న వారిని లేపకూడదు. సంధ్యాకాలములందు ఏ పదార్థమును తినకూడదు. సంధ్యాకాలములందుపండుకొనినిద్రింపకూడదు. నిలిచి యుండి మలమూత్రవిసర్జనము చేయరాదు. నీటిలో మలమూత్రములు విడువరాదు. ఒంటరిగా ప్రయాణము చేయరాదు. ఇతరులు కట్టి విడిచిన బట్టలు ధరింపరాదు. చెప్పులు కూడ ఒకరివి తొడుగరాదు. ఇతరుల ఎంగిలి తినకూడదు. రాత్రిపూట పెరుగుతో అన్నము తినరాదు.శూద్రాదులకు వేదమంత్రములు వినిపించరాదు. వినిపించిన బ్రాహ్మణుడును, వినిన శూద్రుడును ధర్మభ్రష్టులై పాపము నొందుదురు. చిరకాలము జీవించగోరువాడు, గోవుమీద స్వారి చేయగూడదు. ప్రేతధూమము (వల్లకాటి పొగ) వాప్రూణించరాదు. ఉదయ సూర్యుని యెండలో గూర్చుండరాదు. సత్యము చెప్పవలెను. అది కూడ ప్రయమైనప్పుడే చెప్పవలెను. అనగా, ప్రయముగా నున్నమాట చెప్పవలెను. ప్రయముగా నుండును గదా యని అసత్యము చెప్పరాదు. ఓ అగస్త్యమునీ! ఇది సనాతనమైన ధర్మము.

శ్లో॥ సత్యం బ్రూయా త్ప్రియం బ్రూయా
న్న బ్రూయా తృత్య మప్రియం
ప్రియం చ నాన్వృతం బ్రూయా
దేష ధర్మో ఘటో దృవ ! (స్కందః)

పెద్దలు వచ్చినపుడు లేచి తన పీఠమును వారి కియ్యవలెను. పెద్దలముందు కాళ్ళుచాపి కూర్చుండుట, పరుండుట పనికిరాదు. పెద్దలను ప్రత్యక్షముగా గాని పరోక్షమున గాని నిందింపరాదు. ఎదుటి వారిని స్తుతించుట, ఆత్మనింద పనికిరావు.

స్కాంద పురాణము

శ్లో॥ శ్రద్ధయా ప్రతిగృహ్లాతి శ్రద్ధయా యః ప్రయచ్ఛతి
స్వర్గిణో తాపుభౌ స్యాతాం పతతో శ్రద్ధయా త్వధః ॥

తా. దానము ఇచ్చువాడును, పుచ్చుకొనువాడును శ్రద్ధ గలవారైనపుడు ఇద్దరికి
స్వర్గసుఖము గలుగును. శ్రద్ధ లేనిచో పతనము చెందుదురు. వేదవిద్యను శిష్యులకు
దానముచేయుట వలన బ్రాహ్మణుడు బ్రహ్మలోకమును బొందును. అసత్య మాడినచో,
చేసిన పూజల ఫలము నశించును. గర్వము వల్ల తపము నాశన మగును. పదిసార్లు
పోగడుకొనుటవలన తానిచ్చిన దానము వలని ఫలము నశించును. బ్రాహ్మణుని
దూషించినచో ఆయుర్థాయము నశించును.

వ్యాసుడు కాశీని శపింపబోయి భంగపడుట

ఒకప్పుడు వ్యాసుడు శౌనకాది మహామును లుండెడి నైమిశారణ్యమునకు వచ్చెను.
వేదములు విభజించినవాడనియు, పురాణములు రచించినవాడనియు వ్యాసుని యుండున్న
గౌరవముతో మునులు ఆయనకు మర్యాదలు చేసిరి. అప్పుడా మునుల మధ్య ముక్తి
నిచ్చెడివాడు విశ్వేశ్వరుడా? లేక విష్ణుమూర్తియా యని చర్చజరుగుచుండెను. ఆ మును
లందరును చివరికి విశ్వేశ్వరు డొక్కడే ముక్తిదాత. మరొక డెవ్వడును కాదనిరి. అప్పుడు
వ్యాసుడు లేచి చేయి పైకెత్తి, "ఇదిగో, నేను చెప్పుచున్నాను వినుడు. వేదములందును,
రామాయణభారతములందును, పురాణములందును వర్ణింపబడినవాడొక్క విష్ణుమూర్తియే.
అతడే సృష్టి స్థితిలయములకు కారణభూతుడైన యాదిపురుషుడు. కావున అతడే మోక్షదాత.
శివుడు కాడు" అని నిష్కర్ష చేసెను. అది విని మును లందరును ఆశ్చర్య మొంది,
"మహానుభావా! నీవు సర్వజ్ఞుడవు. నీకంటెను తెలిసినవా రెవ్వరున్నారు? అయితే,
నీ విప్పుడన్న మాటలు కాశీలో విశ్వేశ్వర సన్నిధిలో చెప్పినచో మాకు ఆనందము
కలుగును" అనిరి. వ్యాసు డంగీకరించి తన పదివేలమంది శిష్యులతోను, మునులతోను
కాశీకి వెళ్ళెను. అక్కడ పంచనదనమున స్నానము చేసి బిందుమాధవుని భక్తితో సేవించి
శ్లో॥ వహస్రశీర్ష పురుష పురుహూత సుఖప్రద ।

యద్భూతం యచ్చ భావ్యం వై తత్రైకః పురుషో భవాన్ ॥
అనుచు స్తోత్రములు చేసెను. తరువాత సృత్యగీతవాద్యములతో మాధవుని సేవించెను.

ఆ పిమ్మట మాధవు డొక్కడే మోక్షదాత యని చేయెత్తి వాడెను.

స్కాంద పురాణము

అతని చేయి ఎత్తినట్లే స్తంభించిపోయెను. మాటలుగూడ స్తంభించిపోయెను. అప్పుడు మాధవుడు వచ్చి, "ఓయి వ్యాపా! ఎంత తప్పు చేసినావు?

ఏక ఏవ హి విశ్వేశో ద్వితీయో నాస్తి కశ్చన,
తత్ప్రసాదా దహం చక్రీ లక్ష్మీశస్త్ర్యాభావతః ॥

శ్రేలోక్యరక్షా సామర్థ్యం దత్తం తే నైవ శంభువా!

ఈ విశ్వమునకు ఈశ్వరు డత డొక్కడే. వేరొకడు లేడు. ఆయన దయవల్లనే నేను చక్రీనైనాను. లక్ష్మీశుడ నైనాను. శ్రేలోక్యమును రక్షించు సామర్థ్యము అతని వలననే నాకు గలిగినది. నీవు శుభమును గోరినచో శంకరుని స్తుతింపుము" అనగా వ్యాసుడు తన కంఠమును తాకు మని సన్న చేసెను. విష్ణువు అట్లు చేయగా నందివలన స్తంభించిన వాక్కును, అంగములును తిరిగిస్వాధీనములోనికివచ్చెను. అప్పుడు వ్యాసుడు శ్రీమహాదేవుని పరిపరివిధముల స్తుతించెను. (వ్యాసకృతశివాష్టకము, పుణ్యప్రదము, శివసాన్నిధ్యకారణము. కాశీఖండే 95 అధ్యాయ!) తరువాత వ్యాసుడు, " లింగే ష్వేకో హి విశ్వేశ, స్త్రీర్దేమ మణికర్ణికా " అని వాటుచు నిత్యము స్నానముచేసి ముక్తిమండపములో గూర్చుండి శిష్యులకు విశ్వేశుని దివ్యమహిమలును, వేద పాఠములును చెప్పుచు గడుపుచుండెను. ఒకనాడు విశ్వనాథుడు అన్నపూర్ణతో "వ్యాసునికి భిక్ష దొరకకుండ జేయు" మని చెప్పెను. అమె కాశీయందలి సర్వగృహిణుల హృదయముల యందును ఆవేశించి, వ్యాసుడును, శిష్యులును భిక్షకు వచ్చినపుడు ఏదో వంక చెప్పి భిక్ష పెట్టకుండ జేసెను. అనాడు శిష్యులతో వ్యాసుడు ఉపవాసము చేసెను. మరునాడు యథాప్రకారముగా భిక్షకు బయలుదేరెను. వ్యాసునికిగాని, శిష్యులకుగాని యే యింటను భిక్ష దొరుకలేదు. వ్యాసుడు శిష్యులతో "మనకు నిన్ను ఈనాడు కూడ భిక్ష దొరకకపోవుటకు హేతువు ఏమై యుండును? మిగిలినవారికి లభించుచున్నది గదా! మనకు మాత్రమే యేల లభింపదు? ఎవరైన అడ్డు పడినారా? విచారించి రండ"ని పంపగా వారు వెళ్ళి వచ్చి "గురుదేవా! అందరును క్షేమముగానే యున్నారు. ఎవరికిని దారిద్య్రము లేదు. ఎవరును అడ్డు పడలేదు. అందరును ధర్మపరాయణులే. అందరును శ్రీవిశ్వేశ్వరారాధకులే. మనకు భిక్ష లభింపనందుకు కారణము మాత్రము తెలియ రాలేదు" అని విన్నవించిరి. అంతట వ్యాసుడు, "కాశీ సర్వవిద్యలకు నిలయము, లక్ష్మీనివాసము. ముక్తి క్షేత్రము. అందుచేతనే ఇవటి వారు గర్వింపి మనకు భిక్ష పెట్టినారు కారు" అనుచు క్రోధాంధుడై

స్కాంద పురాణము

"మా భూతైశ్చూరుషీ విద్యా మా భూతైశ్చూరుషం ధనం,

మా భూతైశ్చూరుషీ ముక్తిః కాశ్యాం నివసతాం నృణామ్ "

(కాశీలో నివసించువారికి మూడుతరాల వరకును విద్య, సంపద, ముక్తి లేకుండునుగాక.)

అని శపించెను. కాప మిచ్చిన తరువాత కూడ మరల భిక్ష కై వీధివీధియు తిరిగెను. కాని

భిక్ష లభింపలేదు. కోపముతో చేతిలోని భిక్షా పాత్రను నేలమీద పగులగొట్టి ఆశ్రమమునకు

బోవుచుండగా ఒక యిల్లాలు వ్యాసుని దిలిచి, "మునీంద్రా!నా భర్త వృద్ధుడు.

ప్రతిదినము ఆతిథులకు బెట్టకుండ తినదు. ఈనాడు ఎవరును ఆతిథులు రాలేదు.

ఆయన భుజించకుండ కూర్చున్నాడు. మీరు ఆతిథులుగా దయచేయు"డని పిలిచెను.

వ్యాసు డామెను జూచి యాశ్చర్యపడి, "అమ్మా!నిన్ను, ఈనాడు కాశీలో మా మొగము

చూచినవారు లేరు. నీవు భోజనమునకు దిలిచినావు. సంతోషము. నే నొక్కడను కాను.

నాకుపదినేలమందిశిష్యులున్నారు.వారునునావలెనేఆకలికీకట్టుకొనలేకున్నారు"అనెను.

ఆ ముత్తైదువ "అట్లైనచో మీరందరును భోజనమునకు రండు. అలస్యము

చేయకూడదు"అనగా వారందరును సంతోషపడి వచ్చిరి. పాదప్రక్షాళన చేసికొని

అందరును కూర్చుండిరి. వర్షించిన పదార్థములు చూడగానే, ఆ వాసనతోనే వారికి చాల

సంతృప్తి కలిగినది. కడుపులు నిండునట్లు వ్యాసుడును, శిష్యులును భుజించిరి. కాళ్ళు,

చేతులు కడుగుకొని యాచమించి ఆ యిల్లాలిని దీవించి బయలుదేరుటకు సిద్ధపడిరి.

అప్పుడా యిల్లాలు వ్యాసునితో, "తీర్థవాసులకు ముఖ్య ధర్మమేది యని మా భర్త

యడుగుచున్నా"డని పలికెను. వ్యాసుడు, "తల్లీ!అల్పజ్ఞాడను. నే నేమి చెప్పగలను.

అన్నియు నీకు తెలియును. అడిగితివి కనుక చెప్పుచున్నాను. ఆకలి గొన్నవారికి

అన్నము పెట్టుటకన్నను, తిన్నవారు అన్నదాతకు సంతోషము కలిగించుటకన్నను

ఉత్తమధర్మము లేదు"అనెను. ఆమె "అదే ధర్మ మైనచో యథాశక్తిగా చేయుచున్నాము.

నీవు సామాన్యధర్మములను జెప్పు"మనెను. అప్పుడు వ్యాసుడు, "ఎవరిని

నొప్పించకుండ మాటలాడుట, ఇతరుల ఉన్నతిని జూచి యీర్ష్యపడకుండుట,ఆలోచించి

పనిచేయుట, తానున్న స్థానము వృద్ధినొంద గోరుట అనునవి ప్రతి మానవునకును

సామాన్యధర్మములు"అని చెప్పెను. అది విని వృద్ధ గృహిణుడు "మునీంద్రా!ఈ

ధర్మములలో నీ యందున్న వెన్ని?"అని ప్రశ్నించగా వ్యాసుడు నిశ్చేష్టుడై చూచెను.

మరల ఆయన ఇట్లనెను.

స్కాంద పురాణము

"ఈ ధర్మములు చెప్పుటకు నీవే అర్హుడవు. నీకన్న మృదువైన మాటతీరును, ఆలోచించి పనిచేయుస్వభావమును, ఉన్నయింటికిమేలుగోరుతత్వమును, ఇతరులయోస్వత్యమును సహించు శాంతస్వభావమును మరెవ్వరి కుండును? మహాసుభావుడవు గనుక నీవు చెప్పగలవు; చెప్పినవి ఆచరించగలవు కూడ" అని వ్యంగ్యముగా మాటలాడెను.

అంతటితో ఊరకుంటక "నీకు నీ అభాగ్యమువలన భిక్ష దొరుకలేదు. దానికి పురవాసుల దోష మేమున్నది? ఎందుకు వారిని వృథగా శపించినావు? ఇది నా రాజధాని. దీనిపై నీవంటి వారి శాపములు పనిచేయవు. నీవంటి క్రోధనుడు మహాపుణ్యక్షేత్రమైన కాశీలో నివసించుట కర్హుడు కాదు. వెంటనే ముక్తిక్షేత్రమైన కాశీని వదలి పొమ్ము. ఈ కాశీపై ఎవ్వరైనదుర్మార్గముచూపినచో వారురుద్రపిశాచమగును" అనికఠినముగా మాటలాడెను.

అదివిని వ్యాసుడు గడగడవణకుచు వారిపాదములపై వ్రాలి జగన్నాతతో, "తల్లీ! నేను అనాథుడను, అవివేకిని, నిన్నే శరణు పొందినాను. రక్షింపుము. నీ కుమారునివంటివాడను. విశ్వనాథుని శాపమునుండి నన్ను కాపాడుము. కాశీని విడిచి నేను బ్రతుకలేను. ప్రతి ఆప్టమినాడును, ప్రతి మాసశివరాత్రినాడును నాకు కాశీప్రవేశమునకు అనుమతి దయచేయుము" అని దీనముగా ప్రార్థించెను. ఆ జగన్నాత కరుణామూర్తియై, తన భర్త మొగము వంక చూచెను. తరువాత వ్యాసునితో "నీ కోరిక తీరునులె" మ్మని పలికెను. ఆ దంపతు లంతర్ధాన మొందిరి. వ్యాసుడు వెంటనే కాశీని విడిచి గంగకు తూర్పుతీరమున నివసించుచు నిత్యము కాశీనగరమువైపు చూచి నిట్టూర్చుచు తన దురదృష్టమును నిందించుకొనుచుండెను. అప్పుడతడునివసించినదో "వ్యాసకాశీ". యాత్రలకువెళ్ళినవారు, వ్యాసేశ్వరుని దర్శించుకొని వెంటనే తిరిగి వచ్చెదరు. వ్యాసకాశీలో నివసించు.

అగస్త్యునకు స్కాందుడీ కథ చెప్పి, "మునీశ్వరీ! కాశీకి శుభము గోరువారి కెల్లప్పుడును శుభములే కలుగును" అని చెప్పెను.

ఇంద్రద్యుమ్ముడు

పూర్వ మింద్రద్యుమ్ముడను మహారాజు అనేక యజ్ఞములు చేసెను. ఆయన చేసిన యజ్ఞముల దర్పలతో భూమి రెండంగుళముల యెత్తు పెరిగినది. యజ్ఞాగ్నిహోత్రముల వేడికి భూమి ఉడికిపోయి, లోపలినుండి జలము ధారగా పైకి పొంగివచ్చెను. అదే మహీనది యను పేరు పొందెను.

స్కాంద పురాణము

ఇంద్రద్యుమ్నుడు దేహముచాలించి స్వర్గమునకు బోయి భోగము లనుభవించుచుండెను. కొన్ని కల్పములు గడచెను. ఒకనాడు బ్రహ్మ ఇంద్రద్యుమ్నుని బిలిచి, "నీకు స్వర్గసుఖానుభవముచే పుణ్యము చెల్లిపోయినది. పుణ్యహీనులు స్వర్గమందుండుటకు వీలులేదు. నీ పుణ్యమును దిరిగి సంపాదించుకొని ర"మ్ముని చెప్పెను. అతడు "నేను పుణ్య మెట్లు సంపాదించవలె"నని యడుగగా "భూలోకములో నిన్నుగూర్చి ప్రశంసించువారున్నచో ఆ కీర్తి వలన నీవు పుణ్యమును బొందినట్లే. వెళ్ళి విచారించి ర"మ్ముని పంపెను. పూర్వము తాను పరిపాలించిన కాంపిల్య నగరమునకు వచ్చెను. అంతయును క్రోత్తగా నుండెను. "ఇంద్రద్యుమ్నుడను రాజు పూర్వమీ నగరమును పాలించినాడు. అతనిని గూర్చి మీకు తెలియునా?" అని అందరిని అడిగెను. వారు తెలియదు కాని సప్తకల్పముల ఆయుర్దాయముగల మార్కండేయు నడుగు"మనిరి. రాజు మార్కండేయుని వెదుకుకొనుచు బోయి, అతనికి నమస్కరించి "ఇంద్రద్యుమ్నుని గూర్చి మీరేమైన చెప్పగలరా?" యని యడిగెను. ఆయన "నాకు తెలియదుకాని నాకు మిత్రమైన ఒక బకము గలదు. అది నాకంటెను చాల పెద్దది. అది చెప్పగలదు ర"మ్ముని తీసికొని వెళ్ళెను. నాడీజంఘుడను ఆ బకము వారికి మర్యాదలు చేసి "నాకు పదునాలుగు కల్పములు గుర్తున్నవి. కాని యింద్రద్యుమ్నుని గూర్చి వినలేదు" అనగా రాజును, మార్కండేయుడును నిరుత్సాహపడిరి. రాజు "నేను పుణ్యహీనుడనై బ్రహ్మదగ్గరకు వెళ్ళి మరల అతనిచే పొమ్మనిపించుకోలేను. అగ్నిప్రవేశము చేసెద"ననగా బకము రాజు! నాకంటె వృద్ధమైన ప్రాకారకర్ణుడను గ్రుడ్లగూబ కలదు. దాని నడుగుదమని ఈ ముగ్గురును వెళ్ళి అతనిని జూచి యింద్రద్యుమ్నుని గూర్చి యడిగిరి. ఆ గూబ "మిత్రులారా! నేను పుట్టియిరువది యెనిమిది కల్పము లైనది. ఆ రాజును గూర్చి వినలేదు. కాని నాకన్న వృద్ధమైన గ్రద్ద యొకటి గంధమాదనపర్వతముమీద నున్నది. దాని నడుగుద"మని వారితోగూడ బయలుదేరి గ్రద్ద యొద్దకు వచ్చి ఆ రాజును గూర్చి యడిగెను. ఆ గ్రద్ద, "నే నా రాజును గూర్చి విని యుండలేదు. కాని నాకంటె పెద్దదైన మంథరకుడను తాబేలున్నది. దాని నడుగుద"మని చెప్పుచు, తాను గూడ వారితో మంథరకుని యొద్దకు వెళ్ళెను. మంథరకుడు వీరిలో రాజును జూచి నీటి లోనికి పారిపోగా వారు అతనిని బిలిచి, మిత్రులకు మర్యాద చేయకుండ బోవుచున్నావేమి? "అని యడుగగా అతడు, "నే నీ రాజును జూచి భయపడి పారిపోవుచున్నాను.

స్కాంద పురాణము

నిశాలమైన బొరుసు కలిగియున్నందున నన్నీతడు అనేక యజ్ఞములలో వేదికగా నుపయోగించుకొనెను. ఇప్పటికిని ఆకాలినపుండుమానలేదు. మరల నన్ను యజ్ఞవేదికగా వాడుకొనుటకు వచ్చినాడేమో యని భయపడినాను. అంతేకాని ఆతిథి మర్యాదలు తెలియక కాదు "అనగా నే ఇంద్రద్యుమ్నుని కొఱకు దేవలోకమునుండి విమానమువచ్చెను. దేవదూతలు రాజునాహ్వనించిరి. రాజు, "నామిత్రులైనవీరినందరిని గూడనాతోరానిచ్చినచో స్వర్గమునకు వచ్చెద"ననెను. వారు "రాజా! వీరందరును శివారాధనము చేసి ప్రమథగణములలో చేరిపోయినవారు. కర్మవశమున శాపగ్రస్తులై యిట్లున్నారు. శాపములు తీరగానే వీరు శివసన్నిధికి చేరుదురు. నీవు రమ్ము. పోవుడు" మనిరి. రాజు ఆ మాటలు విని "అలాగుననా! వీరు శివారాధనము చేసి శాశ్వతస్థానమునొందినారా? నేను గూడ అట్టి శాశ్వతస్థానమునేల సంపాదించరాదు? స్వర్గమునకు బోయినచో కొంతకాలమునకు నీ పుణ్యము క్షీణించినది కావున పొమ్మందురు. అట్లు అనిపించుకొనుటెందుకు? మిత్రులారా! నాకు గూడ శివారాధనము చేసి మోక్షమునొందు మార్గము పడేశింపు" డని పలికి, వచ్చిన దేవవిమానమును పంపివేసెను. తరువాత మంధరకు నిమాటపై వారందరును గలిసి మాళవదేశములో నున్న సంవర్తుడను మహాముని దగ్గర కేగిరి. శ్రమపడి ఆయన దయ సంపాదించిరి. ఆయన "ఈ ఇంద్రద్యుమ్నుని యాగముల వలన ఉడికిన భూమినుండి పొంగిన మహానది ఇదే. ఇది తీర్థములలోని కెల్ల మహా మహిమ కలది. నేను ఏబదియారు కల్పములనుండి యీ నదీతీరమున తపము చేసికొనుచుంటిని. మీరును ఈనదిలో స్నానమాడి శివుని సేవింపుడు. మీకు ఉత్తమగతులు కలుగు" నని బోధింపగా వారతనిని గురువుగా భావించి స్నానము చేసి, శివుని ఆనదీజలములతో అభిషేకించుచు శివునియనుగ్రహమును సంపాదించిరి. ఇంద్రద్యుమ్నుడక్కడ మహాకాళేశ్వరుడను పేర ఒక శివలింగమును ప్రతిష్ఠించి పూజించెను. ఆ రీతిగా వారు చేసిన శివార్చనముల వలన శాశ్వతముగా శివలోకమును బొందిరి. నాడీ జంఘాదులకు శాపములు తొలగెను. వారు గూడ ప్రమథగణములలో వారివారి స్థానములను బొందిరి. శివార్చనము సకల శ్రేయోదాయకము. అంతేకాదు. స్వర్గాది భోగములు తాత్కాలికములు. "క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి" (పుణ్యము తరిగిపోగానే స్వర్గమునుండి జారి భూమిలో బుట్టుదురు) అని గీతావచనము అట్టి స్వర్గసుఖములకంటె శాశ్వతమైన మోక్షమును బుద్ధిమంతుడు కోరవలెను.